

Улогата на политичкиот секретар на Покраинскиот комитет на Комунистичката партија на Македонија, Методија Шаторов-Шарло, во комунистичкото движење и создавањето народноослободителна борба во Македонија, претставува историска енигма, бидејќи одредени историчари и политичари од времето на Лазар Колишевски битно влијаат врз науката и истражувачите за осветлување на неговата ролја во поновата македонска историја. Со децении името на Шарло е под ембарго, а врз него е фрлена политичка анатема, која не смее да се одгатне или да се измери со помош на аргументите за неговото учество во ПКМ. Зошто постои страв од "повампирувањето на Шарло"? Зошто се кријат поновите историски факти? Кој сè се плаши од премерувањето на историската вистина за тоа кој всушност бил Методија Шаторов-Шарло?

■ Пишува:
Кокан СТОЈЧЕВ

проговори за неговата личност и за дејствувањето во ПКМ?

"Методија Шаторов-Шарло остави длабока трага во македонската историја, а со своето национално и револуционерно дејствување може слободно да се каже дека тој бил револуционер и борец кој, пред сè, се борел за слободата на македонскиот народ и обединета Македонија", истакна во воведниот збор д-р Тодор Чепреганов, директор на ИНИ.

"Тој ја напуштил Македонија и дел од својот живот минал надвор, под обвинение дека македонската партиска организација ја приклучил кон Бугарската работничка партија, дека ги спроведувал нејзините ставови во Македонија и слично. Шарло бил под ембарго и е обвинет за сè она што се случувало пред 64 години, но и тогаш, тој во душата останал голем македонски патриот и затоа денес не може да биде предавник за што беше обвинет. Неговиот животен пат, пишаните материјали и настапи, кристално

"БРАВАРОТ" ОД КУМРОВЕЦ НАРЕ "КРАГУЕВАЦ" ЈА ИЗВРШИЛ ЗАДАЧ

МАКЕДОНЕЦ И КОМУНИСТ

Институтот за национална историја организира научен собир посветен на животот и делото на Методија Шаторов-Шарло (1897-1944). Додека траеја подготовките овој поетег на ИНИ беше исплукан, иако историчарите се обидоа да го препрочитаат неговото патешествие, кое е исполнето со низа контроверзи, бидејќи однапред му се залепени етикети на неподобен, предавник итн. Што всушност ИНИ сакаше да постигне? Да го рехабилитира Шарло? Не, туку јавно да се

јасно ја утврдуваат неговата определба за Македонија", изјави Чепреганов, нагласувајќи ги "сплетките" кои одредени "сили" ги правеле против овој собир.

Шарло е роден на 10.1. 1897 година во Прилеп. Основно и средно образование завршил во Прилеп и во Битола. Во 1914/15 година ја завршил Учителската школа во Скопје. Во 1918 година емигрирал во Бугарија, каде работел сè за да обезбеди егзистенција. Во 1933 година, во биографијата дадена во Коминтерната, тој запишал дека кога дошол во Бугарија станал член на македонските организации во Софија. Во

"Титовиот концепт е класен и се заснова на сојуз на работниците и на селаните, кој е утврден уште на Петтата земска конференција одржана во Загреб. Додека, пак, Шарло бара во македонскиот револуционерен народен фронт да влезат сите слоеви на македонското општество, селаните, работниците, интелектуалците и средната буржоаска класа. За Шарло, националното прашање на Македонците е прашање над прашањата", истакнува Камуран Тахир.

прво време членувал во Социјалдемократската партија, потоа бил член на Емигрантскиот социјалистички сојуз, во кој членувале емигранти комунисти од Македонија, Тракија и од Добруџа. На чело на овој Сојуз бил Димо Хаџи Димов. Подоцна Сојузот бил укинат, а сите негови членови се вклучиле во БКП. Учествовал и во Септемвриското востание (1923). Бил раководител на келија, на реонски комитет, а во 1926 година бил заменик-секретар на Софискиот комитет. Во 1926 година учествувал во создавањето на ВМРО-Обединета. Во декември 1927 година бил делегат на Втората конференција на Коминтерната, каде дискутирал за македонското прашање. Потоа се вратил во Бугарија и при една акција полицијата го фатила. По 45 дена тортура и 11 месеци полициска истрага бил пуштен на слобода, поради недостиг на докази. Во февруари 1930 година бил во Москва, во Коминтерната и ги посетувал т.н. Ленински курсеви, но ги прекинал и заминал во Берлин, Герма-

организацјата кој ги признаваше Македонија и македонскиот народ. На конференцијата беше донесена Резолуција, која стана национална програма. Во неа имаше две важни компоненти. Прво: партијата усвои тактика за создавање македонски револуционерен фронт, кој требаше да биде дел од општата борба на пролетеријатот на Југославија, во сојуз со народните движења на Македонија и сите слоеви, кои требаше да застанат против српскиот империјализам. Второ: Конференцијата го покренала прашањето за колониистите. Наша парола беше: "Враќање на земјата на македонските селани и бркање на сите српски колонисти. По ова прашање, во КПЈ нè сметаа за екстремни итн."

Во тоа време врските меѓу КПЈ и КПБ биле несигурни, а на 24.5.1941 година Шарло морал ненадејно да замине во Софија, на консултации со КПБ. Таму останал сè до јуни 1941 година, наведува Тиквар.

"Истовремено во Скопје пристигнаа информации дека Шарло треба да замине во Белград на консултации со КПЈ. Но, бидејќи тој не беше во Скопје, Јас и Коце Металец, кои бевме во Скопје, се договоривме Коце да замине за Белград. Кога се врати, Металец ме информираше дека раководството на КПЈ бара Шарло да оди таму. Некако, Коце и Шарло истовремено се вратија во Скопје, а Шаторов нè информираше за разговорот со Бугарите. Тој ми раскажа дека со одлука на Коминтерната ние сме поврзани со ЦК КПБ, а потоа оваа одлука ќе ни ја достават нам, а и до двата централни комитета (ЦК КПЈ и ЦК ПКМ). И за тоа не требало да се оди во Белград, тоа меѓу себе ќе го решеле двете партии", објаснува Тиквар.

Тој укажува дека во средината на мај 1941 година, во Скопје пристигнал Лазар Колишевски, кој го познавал уште од Петтата земска конференција, а бил делегат од Крагуевац. На средбата Лазо му рекол на Тиквар дека дошол со намера да остане на

ДИЛ, А КОЛИШЕВСКИ ОД АТА - СМЕНА НА ШАРЛО

нија. Во анкетниот лист на Коминтерната запишал дека е Македонец. Потоа се вратил во Бугарија, каде за ВМРО-Обединета ја организирал работата во Пиринскиот дел на Македонија. Успеал да го избегне апсењето, а во отсуство, во 1936 година, бил осуден на 5 години затвор. По налог на Коминтерната престојувал во Париз, каде собирал помош за Интернационалните бригади во Шпанија. Со отпочнувањето на Втората светска војна, со легални документи добиени од југословенскиот конзулат, во 1939 година се вратил во Прилеп. Тоа било по налог на партијата, односно КПЈ по-

барала кадровска помош од Коминтерната.

Перо Ивановски-Тиквар, единствениот жив учесник во раководството на ПКМ се сеќава:

"Шарло беше политички секретар на ПКМ, а зад себе имаше 20 години непрекинати партиски стаж. Пролетта 1940 година, со Жујовиќ и Вукмановиќ, тој работеше на обновата на ПКМ, во рамките на КПЈ. На 8.9.1940 година беше свикана Првата партиска конференција, како потреба за изградба на нашата стратегија. На неа присуствуваа 18 делегати, но хендикеп беше тоа што ја пробија организацијата во Битола, при што

беа уапсени Киро Дандаро и Благој Попов. Од слични причини на неа не пристигнаа делегатите од Струмица, Гостивар и др. Оваа конференција е најзначајна по тоа што прв пат раководството на ПКМ не беше именувано, туку избрано со тајно гласање. Тогаш Шарло беше избран за политички секретар на ПКМ. Можеме да се прашаеме што е тоа политички секретар? Во тогашна Југославија оваа функција ја немаше во граѓанските партии. Тие не сакаа да го признаат македонскиот идентитет. Македонија ја сметаа за Јужна Србија, а Македонците за јужносрбијанци. Шарло беше прв човек во

партиска работа во Македонија.

"Се израдував, бидејќи имавме потреба од кадри. Но, тој не донесе никаков документ дека е испратен во некакво својство. На пример, Вера Ацева донесе документ. Му предложив на Шаторов да го примиме во Комитетот. Тој прифати, но сакаше извесно време Лазо да биде на проверка. Шарло сакаше Колишевски да го испрати во Свети Николе и во Штип, каде имаше потреба од кадровски потенцијал. Но, Лазо го одби предлогот, се однесуваше со голем скептицизам кон состојбата во партијата. Јавно говореше дека за ова ќе информира таму каде што треба. И навистина, тој заминува за Белград. Мислев дека нема да се врати".

Во книгата за Лазар Колишевски, од авторот Драган Кљакиќ (коментира Тиквар), се раскажува дека по априлската војна наводно тој сакал да се приклучи кон кралската војска за да помогне во борбата против фашистите. Но, по извесни талкања повторно се нашол во Крагуевац. Потоа бил предвиден да оди на партиска работа во Ниш, но таму испратиле друг. На почетокот на мај 1941 година бил повикан во Белград каде Александар Ранковиќ му ја соопштил одлуката на раководството на КПЈ да замине за Македонија. Во книгата Лазо вели: "Ранковиќ ме запозна со ситуацијата во Македонија и со неприфатливите ставови на КПМ и на Шарло. Тој пишува дека познатиот Мајски проглас на КПЈ не бил отпечатен од Шаторов и од ПКМ".

Затоа се поставува прашањето дали Лазо бил запознат со одлуката на Коминтерната? Дали за ова знаел Тито, или овие прашања остануваат неодгатнати, бидејќи Шарло му бил конкуренција на "браварот"?

Во Белград Лазо реферирал за состојбите во Македонија, по што добил инструкции од Ранковиќ и од Милутиновиќ.

"На 24.7.1941 година Колишевски ми донесе одлука потпишана од Тито, со која се

распушта раководството, а Шарло се исклучува од партијата". Оваа одлука Лазо ја донел во присуство на инструкторот на КПЈ, Драган Павловиќ, се секава Тиквар.

По ова активностите на теренот ги спроведувале старите членови на ПКМ, но не Колишевски. Тој немал увид во партиската структура. Во ова му помагал Страшо Пинџур, кој низ Македонија работел и со Шарло. На 17.8. 1941 година Колишевски и Павло-

Д-Р ТОДОР ЧЕПРЕГАНОВ, ДИРЕКТОР НА ИНСТИТУТОТ ЗА НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА

виќ се сретнале со претставникот на КПБ, Петар Богданов, кој ја донел одлуката на Коминтерната за припојување на ПКМ кон КПБ. Со ова се усложниле процесите во македонската партиска организација или како што рекол Павловиќ: "Јас повеќе немам што да правам во Македонија. Сè е јасно". Значи, сакал да ја истакне улогата на Коминтерната во комуникациите со партиите.

ОДРЕДОТ НЕ ПОСТОЕЛ!

"Мислам дека историската наука треба да ја преоцени улогата на Шарло и неговото учество во формирањето на Првиот скопски партизански одред во Македонија, кој Лазар Колишевски го забранил", истакнува Камуран Тахир.

Одредот бил формиран на 22.8.1941 година, а подготовките траеле два месеца.

"На денот кога бил нападнаат Советскиот сојуз, Месната организација во Козле донела одлука за пристапување кон вооружената борба. Одлуката е донесена во присуство на организациониот секретар на ПКМ, Перо Ивановски-Тиквар и секретарот на Градскиот комитет, Коце Металец".

Неколку дена подоцна, посочува Тахир, ПКМ формирал воена комисија на чело со Шарло, и се пристапило кон

лишевски) дека тој треба да се расформира затоа што е Шарловски. Ова лично го слушнав од д-р Полениќ, на прославата на триесетгодишнината од Првиот скопски партизански одред", истакнува Тахир, кој вели дека одредот бил расформиран на 2.11. 1941 година.

Овој одред го негирал и Тито, кој во писмото од 4.9. 1941 година, упатено до Коминтерната, вели: "Во Македонија ништо не се прави, а ние имаме цел да им помогнеме на советските луѓе, ги кренавме народите на Југославија на вооружена борба".

"Сметам дека ова претставува пресметка меѓу Тито и Шарло, во која се судираат два концепта. Титовиот концепт е класен и се базира на сојуз на работниците и на селаните, кој е утврден уште на Петтата земска конференција одржана во Загреб. Додека, пак, Шарло го брани широкиот концепт, според кој во македонскиот револуционерен народен фронт треба да влезат сите слоеви на македонското општество, селаните, работниците, интелектуалците и средната буржоаска класа. За Шарло, националното прашање на Македонците е прашање над прашањата", изјави Тахир.

Што за тоа пишуваше Вера Ацева во писмото упатено до Темпо:

"Набрзо по ослободувањето, на еден поширок состанок на ЦК КПМ, Кемал Сејфула, кој беше борец на Првиот скопски партизански одред, стана и го постави прашањето: Зошто на одредот не му се одбележува годишнината? Тогаш, на големо изненадување, пред присутните се огласил Колишевски и почнал да укажува дека Првиот скопски партизански одред не постоел. Ние реагиравме посочувајќи дека тоа е невозможно, затоа што постојат партиски и политички документи и живи учесници во војната од тој одред. Но, Лазо беше непопустлив. За Колишевски овој скопски одред не постоеше, а историчарите не смееа да пишуваат за него сè додека тој беше на чело на ЦК КПМ", вели Ацева во своето писмо.